

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-10-30 i mål nr P 1681-19,
se bilaga A

PARTER

Klagande

1. B A
2. L A
3. A K
4. C N
5. B P
6. P S
7. E V
8. M V

Ombud för 1–8: K S

Dok.Id 1684858

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	Telefax	Expeditionstid måndag – fredag 09:00–16:30
---	---	---	----------------	---

9. K S

10. L-K B

11. H N

12. M N

Motparter

1. Östhammars kommun
Box 66
742 21 Östhammar

Ombud: M S och M C

2. D B

Ombud: E E

SAKEN

Detaljplan Komplettering inom Stenskärsområdet Del av fastigheten X i
Östhammars kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår B As, L As, A Ks, C Ns, B Ps, P Ss, E Vs, M Vs och K Ss yrkande om syn.
 2. Mark- och miljööverdomstolen avslår L-K Bs yrkande om inhämtande av yttrande från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
 3. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Bygg- och miljönämndens i Östhammars kommun beslut den 30 januari 2019, § 11, dnr BMN-2017-1255, att anta detaljplan för del av fastigheten X.
-

BAKGRUND

För Stenskärsområdet i Östhammars kommun gäller en byggnadsplan som fastställdes av länsstyrelsen den 22 december 1955 enligt 107 § byggnadslagen (1947:385). Enligt övergångsbestämmelserna till plan- och bygglagen (2010:900), PBL, gäller byggnadsplanen som detaljplan. Byggnadsplanen omfattar ett relativt stort markområde, huvudsakligen beläget inom fastigheten X, omfattande ca 130 fastigheter för fritidsbebyggelse. Flertalet bostadsfastigheter har avstyckats och bebyggt enligt planen. Bebyggelsen varierar idag från enklare sommarstugor till större hus för åretruntboende.

I byggnadsplanen lades också, förutom områden för allmän plats – väg, förhållandevis stora områden ut som allmän plats – park och skogsbruksområde. I samband med att byggnadsplanen fastställdes förordnade länsstyrelsen enligt 113 § byggnadslagen att ägarna till fastigheterna X och Y utan ersättning skulle upplåta all den inom samma fastigheter belägna, obebyggda, mark som i byggnadsplanen upptagits som väg eller annan allmän plats.

För underhåll av det enskilda vägnätet i området, som är av enkel standard, finns en gemensamhetsanläggning (tidigare vägförening) där fastighetsägarna inom planområdet svarar för kostnaderna. Några särskilda åtgärder för att rättsligt ta i anspråk park- och skogsbruksområdena som omfattas av 113 §-förordnandet hade inte vidtagits från fastighetsägarnas inom planområdet sida när kommunen i februari 2017 beviljade ansökan om planbesked för att möjliggöra ytterligare bostadsbebyggelse inom fastigheten X.

I december 2018 ansökte några av fastighetsägarna inom planområdet hos lantmäterimyndigheten om inrättande av en gemensamhetsanläggning för park- och skogsbruksområdena som utlagts som allmän plats inom fastigheterna X och Y och som omfattas av 113 §-förordnandet.

Den 30 januari 2019 beslutade kommunen att anta en ny detaljplan för del av fastigheten X. Syftet med den nya planen är att möjliggöra komplettering av bebyggelsen i Stenskärsområdet. I den nya planen utpekas fem delområden inom fastigheten X där markanvändningen enligt byggnadsplanen ändras från allmän plats – park respektive skogsbruksområde till bostadsändamål. Syftet är att inrymma upp till nio nya fastigheter totalt.

Lantmäterimyndigheten beslutade den 25 maj 2020, med hänvisning till den pågående prövningen av planändringen, att vilandeförklara anläggningsförrättningen i avvaktan på lagakraftvunnen dom som tydliggör vilka områden som ska utgöra allmän plats.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

B A, L A, A K, C N, B P, P S, E V, M V och K S har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. De har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska hålla syn.

L-K B har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Han har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska inhämta ett yttrande från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

H N och **M N** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen.

Östhammars kommun och **D B** (ägare av fastigheten X) har motsatt sig ändring av mark- och miljööverdomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

B A, L A, A K, C N, B P, P S, E V, M V och K S har utöver vad de anförde i mark- och miljööverdomstolen tillagt följande: Förordnandet enligt

113 § byggnadslagen gällde vid tidpunkten för detaljplanens antagande. Det fanns då ett pågående ärende hos lantmäterimyndigheten om inrättande av gemensamhetsanläggning för de i målet aktuella fastigheterna. Kommunen har i sin planbeskrivning angett, som förutsättning för planarbetet, att äldre förordnanden skulle upphöra att gälla den 1 januari 2019. Att förordnandenas giltighet under vissa omständigheter sträcks ut i tiden efter detta datum berörs inte. Kommunens planarbete vilar därmed på en felaktig förutsättning. Samtliga fastigheter i Stenskärsområdet är berörda av förordnandet. Kommunen har under planarbetet inte vänt sig till samtliga berörda sakägare. Detaljplanen saknar en djupare redogörelse över avvägningen mellan de olika enskilda intressena: fastighetsägarens önskan att exploatera delar av X, de befintliga fastighetsägarnas och allmänhetens intresse av tillgången till park- och skogsmark samt det allmänna intresset av en exploatering av området. Det ifrågasätts om åsidosättandet av exploatörsförordnandet enligt 113 § byggnadslagen och det i den gällande byggnadsplanen förutsatta tillträdet avseende förvaltningen av park- och skogsmark i området är förenligt med 4 kap. 36 § PBL och grunderna för 5 kap. 2 och 4 § fastighetsbildningslagen (1970:988).

B A har också anfört att diket på fastigheten Z inte kan flyttas eftersom det kommer innebära att fastigheten hamnar under vatten.

L-K B har utöver vad han anförde i mark- och miljödomstolen tillagt följande: Kommunen har inte gjort någon riskbedömning i händelse av skogsbrand längs Stenskärsvägen och därmed inte tagit tillräcklig hänsyn till brandrisken i området. Genom att förtäta bebyggelsen ökar olycksrisken. Kommunen har inte uppfyllt kraven i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

H N och **M N** har utöver vad de anförde i mark- och miljödomstolen tillagt följande: Planändringen är inte förenlig med 113 §-förordnandet. Tillkommande bostäder kommer att påverka vägnätet och medföra ytterligare kostnader för de som idag bor i området. Det har inte gjorts någon naturvärdesinventering av kommunen, utan den är gjord av tomtspekulatören med ytterst tveksamt resultat. Det finns större risk för saltvatteninträngning än vad som framgår av den vattenutredning som har gjorts.

Östhammars kommun har utöver vad kommunen anförde i mark- och miljödomstolen tillagt följande: Kommunen har tagit skälig hänsyn till förordnandet enligt 113 § byggnadslagen och det finns inga hinder i övrigt för att anta detaljplanen. Det är endast en väldigt liten del av dagens grönområde som är i fråga för exploatering. Grön- ytorna är väl tilltagna i den äldre detaljplanen och området tål därför en viss komplettering utan att områdets karaktär förvanskas eller att framkomligheten försämras. Kommunen har samrått med samtliga berörda sakägare. Att fastighetsägare berörs av förordnandet enligt 113 § byggnadslagen innebär inte att de är berörda sakägare som kommunen är skyldig att samråda med inför antagandet av detaljplanen. Förordnandet är ingen rättighet, utan en skyldighet för fastighetsägare att utan ersättning upplåta mark. Det finns inget krav på kommunen att ansöka om upphävande av ett sådant förordnande innan en ny detaljplan antas. Förordnandets upphörande har inte varit en förutsättning för att anta detaljplanen. Av förarbetena till ändringarna i PBL, genom vilka 113 §-förordnandena ska fasas ut, framgår att regeringen ansåg att sådana förordnanden ska ses som renodlade ersättningsbestämmelser, varför de inte medför några rättigheter oavsett vad som har uttryckts i rättspraxis.

D B har utöver vad han anförde i mark- och miljödomstolen tillagt följande: Behovet av och skyddet för allmänna platser tillgodoses genom detaljplanen. Möjligheten att förordna om avstående av mark utan ersättning har ingenting med tryggad tillgång till allmänna platser att göra. Intresseavvägningen som ska göras i ett plan-ärende bör ske på samma sätt oberoende av om det finns ett förordnande enligt 113 § byggnadslagen eller 6 kap. 19 § i 1987 års plan- och bygglag. Det kan inte ha varit lagstiftarens avsikt att exploatörsförordnanden skulle inkräkta på det kommunala planmonopolet och inte heller att plan- och bygglagens bestämmelser om genomförandetid skulle sättas ur spel. Kommunen har på ett tillräckligt sätt gjort de avvägningar som ska göras. X omfattar 102 hektar, varav fastigheter 54 hektar och grönområden 48 hektar. Genom planändringen tillkommer ytterligare nya fastigheter på 3 hektar, med andra ord en minskning av grönområdet med endast sex procent. Det kan ifrågasättas om den mark som avses med förordnandet skulle kunna ingå i en gemensamhetsanläggning. Det torde bli problem med båtnaden då skötsel av denna mängd mark, ca 50 hektar, kraftigt överstiger värdeökningen av delaktigheten i anläggningen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan om ytterligare utredning

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att den utredning som finns i målet är tillräcklig för att avgöra målet. Mark- och miljööverdomstolen avslår därför B As, L As, A Ks, C Ns, B Ps, P Ss, E Vs, M Vs och K Ss yrkande om syn liksom L-K Bs yrkande om inhämtande av yttrande från Myndigheten för samhälls-skydd och beredskap.

113 §-förordnandets betydelse för planändringen

Av 1 kap. 2 § PBL följer att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Vid överprövning har domstolen enligt 13 kap. 17 § PBL att ta ställning till om beslutet att anta detaljplanen strider mot någon rättsregel. I så fall ska beslutet att anta detaljplanen upphävas. Av 4 kap. 36 § PBL följer att en detaljplan ska vara utformad med skälig hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande.

113 § byggnadslagen var en s.k. exploatörsbestämmelse. Enligt denna kunde en fastighetsägare, i samband med att en byggnadsplan lades över ett område i dennes hand, förpliktas att utan ersättning upplåta obebyggd mark som för områdets ändamålsenliga användning erfordrades till väg eller annan allmän plats. Detta i den mån det var skäligt med hänsyn till den nytta ägaren kunde förväntas få av planens genomförande och övriga omständigheter.

Genom 1987 års plan- och bygglag – ÄPBL – som ersatte bl.a. byggnadslagen, föreskrevs i 17 kap. 19 § att förordnanden enligt 113 § byggnadslagen skulle gälla som förordnanden om skyldighet att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme enligt 6 kap. 19 § ÄPBL. Enligt övergångsbestämmelserna till PBL gäller sådana förordnanden enligt ÄPBL som beslut enligt dåvarande 6 kap. 3 och 4 § PBL.

Då förordnanden enligt 113 § byggnadslagen över tid kom att innebära hinder mot att äldre planer ändrades i syfte att exploatera mark som omfattades av sådana förordnanden genomfördes en översyn som resulterade i den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2015 [SFS 2014:900]. Lagändringen innebär bl.a. att 113 §-förordnandena ska fasas ut efter en övergångsperiod. I punkten 19 i övergångsbestämmelserna till PBL, i den lydelse bestämmelsen har efter lagändringen, föreskrivs därmed att förordnanden enligt 6 kap. 19 § ÄPBL, ska upphöra att gälla den dag då genomförandetiden för detaljplanen går ut, dock tidigast efter utgången av år 2018. Av punkten 20 i övergångsbestämmelserna framgår dock att om en lantmäteriförrättning enligt bl.a. anläggningslagen (1973:1149) pågår när förordnanden som avses i punkten 19 ska upphöra att gälla, ska förordnandet fortsätta att gälla till dess att målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Den huvudsakliga frågan i målet är om kommunen i tillräcklig utsträckning har beaktat 113 §-förordnandet i samband med att de fem områdena genom antagandet av den nya planen får tas i anspråk för bostadsbebyggande i stället för allmän plats – park- respektive skogsbruk. Eftersom lantmäteriförrättning avseende inrättande av en gemensamhetsanläggning för ianspråktagande av områdena inleddes före utgången av 2018 och det ärendet inte är slutligt avgjort gäller 113 §-förordnandet fortfarande.

Bakgrunden till att 113 §-förordnandena kunde hindra exploatering var den ordning som rådde enligt ÄPBL, nämligen att antagandet av en detaljplan skulle anstå till dess ansökningen om förordnande om skyldighet att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme hade avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft (6 kap. 19 § första stycket tredje meningen ÄPBL). Det gjordes alltså en åtskillnad mellan prövningen av om ett förordnande skulle meddelas och prövningen av själva planen. Detta har i rättstillämpningen ansetts medföra att ett befintligt förordnande enligt 6 kap. 19 § ÄPBL inte upphör att gälla genom antagandet av en ny detaljplan och att förordnanden enligt 113 § byggnadslagen, i avsaknad uttryckligt stöd i ÄPBL, endast kan upphävas eller ändras med stöd av de sedvanerättsliga principerna för ändring av förvaltningsbeslut.

Dessa förvaltningsrättsliga principer medger ändring av betungande men inte av gynnande beslut. Beslut i flerpartsärenden anses i princip orubbliga. I praxis har 113 §-

förordnanden uppfattats så att de är betungande för markägaren men *gynnande för den som har rätt att ta område i anspråk för viss verksamhet utan att vara ägare till marken*. Det har dock ansetts finnas ett visst utrymme för att upphäva eller ändra 113 §-förordnanden med utgångspunkt i att de utgör ett medel för att genomföra detaljplaner. Detta dock under förutsättning att olägenhet inte uppkommer för de berörda och att det är lämpligt.

Mark- och miljööverdomstolen har med dessa utgångspunkter funnit att ett 113 §-förordnande kunde upphävas, när marken med stöd av förordnandet redan rättsligt hade tagits i anspråk genom en gemensamhetsanläggning och förordnandet därmed bedömdes ha spelat ut sin roll (se MÖD 2014:6). Mark- och miljööverdomstolen har vidare bedömt det möjligt att till viss del upphäva ett förordnande, trots att något rättsligt ianspråktagande inte hade skett. I det fallet rörde det sig om en liten del av det område som förordnandet avsåg och det hade inte framkommit att den aktuella marken skulle vara av särskild betydelse för ändamålet att för fastighetsägarna tillhandahålla utrymme för allmän plats. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 14 december 2015 i mål nr P 327-15.)

Gemensamt för dessa liksom för ett antal tidigare avgöranden är dock att varken ÄPBL eller PBL ansetts ge utrymme för att genom en planändring inskränka den rätt som följer av ett 113 §-förordnande. Det kan finnas utrymme för länsstyrelsen att upphäva eller ändra förordnandet men detta behöver ske innan planändringen kommer till stånd. Lagändringarna i PBL som trädde i kraft den 1 januari 2015 syftade bl.a. till att komma till rätta med denna knappast avsedda och i och för sig otillfredsställande ordning. I förarbetena till lagändringarna anförs att de äldre besluten bör fasa ut under en övergångsperiod så att de fastighetsägare, som på olika sätt är berörda av beslut enligt exploatörsbestämmelserna, ges rimliga chanser att tillförsäkra sig långsiktigt trygga fastighetsrättsliga förhållanden och att detta bör ske utan att de ska drabbas av några onödiga kostnader. Vidare uttalas att de delar av exploatörsbestämmelserna som reglerar frågan om att avstå mark inte fyller något självständigt syfte när väl ett beslut att anta en detaljplan vinner laga kraft. Det är detaljplanens expropriativa verkan som ger den som ska förvalta allmänna platser med enskilt huvudmannaskap rätt att disponera

den aktuella marken. (Se prop. 2013/14:126 s. 168 f.) Enligt Mark- och miljööverdomstolen kan regeringens uttalanden inte uppfattas på det sätt som kommunen har gjort gällande. Under alla förhållanden kan de inte få tillbakaverkande effekt.

Sedan utfasningsperioden löpt ut och 113 §-förordnandena har upphört att gälla kommer ändring eller upphävande av planer alltså att hanteras enligt PBL:s regler. Om mark som omfattades av ett 113 §-förordnande inte har tagits i anspråk kommer de rättigheter som uppkommit genom planen därmed inte att hindra att planen, när genomförandetiden har löpt ut, med stöd av 4 kap. 40 § PBL ändras eller upphävs.

Mark- och miljööverdomstolen gör i detta fall följande bedömning.

Kommunen har i planbeskrivningen angett att 113 §-förordnandet kommer att upphöra att gälla den 1 januari 2019, varför kommunen inte kommer att ansöka om upphävande av förordnandet, ”vilket annars hade varit möjligt”. Kommunen har i målet anfört att förordnandet inte innebär någon rättighet för fastighetsägarna varför kommunen inte har haft någon skyldighet att ta hänsyn till förordnandet. Kommunen har emellertid också anfört att det av planbeskrivningen framgår att kommunen har tagit skälig hänsyn till förordnandet då kommunen har gjort bedömningen att grönytorna är väl tilltagna i byggnadsplanen. Enligt kommunen tål området därför en viss komplettering utan att områdets karaktär förvanskas eller framkomligheten försämras.

Kommunens hållning är motsägelsefull. Enligt Mark- och miljööverdomstolens mening kan underlaget i planärendet inte uppfattas på annat sätt än att kommunen i planarbetet har utgått från att 113 §-förordnandet inte medförde några rättigheter för fastighetsägarna inom planområdet. Som framgår av det tidigare är det synsättet inte förenligt med praxis. Att kommunen i efterhand argumenterar för att det skulle vara möjligt att upphäva förordnandet avseende de områden som omfattas av planändringen kan inte förändra det faktum att den saken inte har kommit under länsstyrelsens prövning.

Lantmäteriförrättningen har vilandeförklarats i avvaktan på prövningen av planändringen eftersom det har betydelse för inrättandet av gemensamhetsanläggningen och dess omfattning vilka områden som utgör allmän plats i planområdet. Det står i

nuläget visserligen inte klart att samtliga förutsättningar för att inrätta en gemensamhetsanläggning är uppfyllda eller vilka områden som i så fall slutligen ska omfattas av denna. Innan saken har prövats kan dock de fastighetsägare som stödjer sig på 113 §-förordnandets rätt för dem att ta markområdena i anspråk inte anses ha fått någon rimlig möjlighet att tillförsäkra sig långsiktigt trygga förhållanden.

Under sådana förhållanden kan kommunen vid antagandet av planändringen inte anses ha tagit skäligen hänsyn till de befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållandena på det som krävs enligt 4 kap. 36 § PBL. Detaljplanen ska därmed upphävas.

Vid denna bedömning finns det inte anledning för Mark- och miljööverdomstolen att pröva de övriga invändningar mot detaljplanen som har framförts i målet.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand, Ingrid Åhman, referent, och Rikard Backelin samt tekniska rådet Karina Liljeroos.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Rebecka Jungstedt.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-10-30
meddelad i
Nacka

Mål nr P 1681-19

PARTER

Klaganden

1. B A
2. L A
3. L-K B
4. B C
5. I H
6. J-O H
7. B H
8. P-H K
9. A K
10. H L
11. I L

Dok.Id 606047

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 40
E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

12. K L

13. S L

14. C N

15. H N

16. G O

17. L O

18. B P

19. I P

20. S P

21. K S

22. M Sa

23. P S

24. G S

25. M St

26. E V

27. M V

28. M N

Motparter

1. D B

2. Östhammars kommun
Box 66
742 21 Östhammar

ÖVERKLAGAT BESLUT

Bygg- och miljönämnden i Östhammars kommuns beslut 2019-01-30 i ärende nr BMN-2017-1255, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Detaljplan för del av Östhammar X

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar yrkandet om att förelägga kommunen att anlägga ytterligare en väg i området och yrkandet om att ålägga exploitörer att anlägga en ny väg.
2. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om att vilandeförklara målet i avvaktan på yttrande från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och i avvaktan på prövning av Mark- och miljööverdomstolen samt yrkandet om att inhämta yttrande från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

3. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

BAKGRUND

Bygg- och miljönämnden i Östhammars kommun (kommunen) beslutade den 30 januari 2019 att anta en ny detaljplan för del av X, i Östhammars kommun. Syftet med detaljplanen är att ange områden som kan användas för komplettering av bebyggelsen i Stenskärsområdet, som sedan tidigare omfattas av detaljplan.

Länsstyrelsen i Stockholms län beslutade den 18 februari 2019 att inte överpröva den aktuella detaljplanen enligt 11 kap. 10 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

B A, L A, L-K B, B C, I H, J-O H, B H, P-H K, A K, H L, I L, K L, S L, C N, H N, M N, G O, L O, B P, I P, S P, K S, M Sa, P S, G S, M St, E V och M V (klagandena) har nu överklagat kommunens antagandebeslut till mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljödomstolen har den 9 september 2019 i två stycken separata beslut i målet avslagit yrkande om syn och inhämtande av yttrande från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

YRKANDEN M.M.

B H, S L, S P, I P, H L, I L, K L, B C, I H, J-O H, K S, M Sa, C N, E V, M V, M St och G S har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen.

Till stöd för sin talan har de fört fram i huvudsak följande:

Den nu gällande detaljplanen upprättades på 50-talet och planerades med stora tomter och rymliga områden för rekreation och fritidsaktiviteter. Fastigheten ansågs färdigexploaterad och all obebyggd platsmark förordnades till gagn för fastighetsägarna, vilket är den mark som nu exploateras enligt 113 § byggnadslagen (1947:385), BL. Kommunen har inte sagt upp § 113-förordnandet enligt gällande detaljplan och ett antal fastighetsägare har därför före årsskiftet ansökt hos lantmäteriet om upprättande av en gemenskapsanläggning (GA) för att hävda dispositionsrätten till marken innan förordnandet föll. Minskad tillgång till området är en förlust för fastighetsägarna som bör kompenseras. Med hänsyn till § 113-förordnandet skulle samtliga 149 fastigheter betraktats som sakägare. Det går inte att ändra en del av en detaljplan utan att upphäva den gamla planen för dessa områden, vilket inte har skett. Samtliga 149 ska därför ingå i sakägarkretsen. Ingen av de synpunkter som framförts under granskningen har tillgodosetts. Det är ca 50 procent, och inte 6 procent såsom kommunen anger, som ändras från allmän platsmark till tomtmark. Vattenförsörjningen i Stenskär kommer, med hänsyn till tillkommande fastigheter, bli ett problem på sikt då ytterligare fastigheter inte skulle kunna få vatten. Det finns en risk att ytterligare styckning av fastigheter och exploatering kommer att ske. I ett av områdena blockeras en passage helt som utgör en del av strandskyddet.

E V och M V har även lyft fram att det aktuella området omfattas av riksintresset för högexploaterad kust och att exploateringen står i strid med förslaget eftersom exploateringen inte rör sig om en komplettering och då bebyggelsen utgör blandad bebyggelse och inte fritidsbebyggelse.

L A har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sin talan har han i huvudsak fört fram samma talan som B H m.fl. med följande tillägg.

Detaljplanen innebär en risk för en överexploatering som står i strid med riksintressen för kust och skärgård. Ett flertal åtgärder har redan vidtagits i området som medför betydande miljöpåverkan. Väsentliga och stora delar av den allmänna

platsmarken är redan privatiserats och ytterligare minskning av den nu tillgängliga allmänna platsmarken kan därför inte accepteras. Ett definitivt ställningstagande till ev. ändringar av gällande detaljplan kan inte fattas förrän de omfattande privatiseringar, instängslingar och byggnationer som gjorts, utreds och åtgärdas. Något beslut för delområde 1 bör inte kunna fattas innan avlopps- och dräneringsfrågan är löst.

B A har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. I andra hand har han yrkat att domstolen upphäver beslutet som gäller delområde 1. Till stöd för sin talan har han i huvudsak fört fram följande.

Innan beslutet om exploatering fattades borde kommunen ha inväntat beslut om gemenskapsanläggning och även ha utrett frågan om vattenförsörjning för området. VA- och dagvattenutredningen visar att grundvattennivån är kritiskt låg. Kommunen har inte ansökt om att upphäva förordnandet enligt 113 § BL. Samtliga 148 fastigheter är sakägare. De allmänna områdena används av alla boende. Kommunen har inte tagit hänsyn till några av de synpunkter som framförts under planprocessen. Det finns brister och otydligheter i handlingarna och hanteringen av ärendet. Miljön, en skärgårdsidyll som börjar bli alltmer sällsynt, borde inte belastas ytterligare. Det borde ha gjorts en utredning om vilken ekonomisk skada som uppstår. Delområde 1 har sedan 50-talet använts som genväg. Det är den naturliga passagen för djur och där orenat dagvatten rinner kortaste vägen från vissa fastigheter. Om ytterligare bebyggelse sätts upp finns risk att man inte hittar vatten, att det tillkommer ytterligare förorenat dagvatten i Östersjön och att stigen försvinner. Det finns också lite skog kvar. Det har förekommit otillbörliga metoder.

L-K B har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. I andra hand har han yrkat att domstolen förelägger kommunen att anlägga ytterligare en väg i området. Han har också, som det får förstås, yrkat att ett yttrande från Myndigheten för samhällsskydd och

beredskap ska hämtas in samt att handläggningen ska vilandeförklaras i avvaktan på en riskbedömning från myndigheten.

Till stöd för sin talan har han i huvudsak fört fram följande. Den förtätning som detaljplanen medger innebär livsfara ur brandsynpunkt. En ytterligare utrymningsväg bör därför inrymmas i planen. Kommunen har inte gjort någon samlad riskbedömning. Kommunen har inte heller avtalat med någon entreprenör om insatsåtgärder i händelse av brand. Det finns en risk att ytterligare styckning av fastigheter och exploatering kommer att ske. Kommunen har beslutat om ytterligare permanentbebyggelse och detaljplaneändringar i ett angränsande område.

P-H K har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sin talan har han i huvudsak fört fram följande.

Området är känsligt både vad gäller miljöpåverkan och dricksvattenförsörjningen. Detaljplanen innebär en exploatering av ett redan känsligt område. Utredningen om den allmänna dricksvattenförsörjningen är bristfällig. Detta område utgör sedan lång tid tillbaka allmän plats. Området ingår i ett kustområde av riksintresse. Det framgår inte av planen om den tillkommande bebyggelsen utgörs av fritidsfastigheter eller villabebyggelse.

A K har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sin talan har han i huvudsak fört fram följande.

Området som planen avser riskerar att ändra karaktär från fritidshusområde till villaområde med ianspråktagande av gemensamma grönområden som följd. Den allmänna platsmarken omfattas av ett förordnande enligt 113 § BL. Kommunen har inte tagit hänsyn till ansökan om gemensamhetsanläggning i denna del.

H N och **M N** har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sin talan har de i huvudsak fört fram följande.

Allmän platsmark exploateras och syftet med den nu gällande detaljplanen ändras när fritidsbebyggelse blir permanentbostäder. Det finns ett förordnande enligt 113 § BL. Ändringar i detaljplanen kan inte ske utan att säga upp den gamla detaljplanen. Den befintliga vägen måste breddas och förstärkas när ytterligare trafik tillkommer och för att kunna fungera vid en eventuell evakuering. Vid en eventuell skogsbrand finns ingen evakueringsmöjlighet. Vattenförsörjningen behöver utredas. Det föreligger stor risk för saltvatteninträngningar.

G O och **L O** har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. De har till stöd för sin talan fört fram följande.

Det finns risk för saltvatteninträngningar. Den väg som finns i området utgör en risk vid en eventuell evakuering med anledning av tät skog. Allmän platsmark försvinner och minskar tillgången till naturaktiviteter.

B P har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sin talan har hon i huvudsak fört fram följande.

Kommunen ändrar syftet för en del av nu gällande detaljplan. Brandrisken ökar eftersom det endast finns en utrymningsväg och denna kantas av lättantändlig barrskog. Vägen behöver breddas och förstärkas med anledning av tillkommande trafik. Det är oskäligt att medlemmarna i vägsamfällighetsföreningen ska betala för detta. Vattenförsörjningen bör ses över och anslutning ske till kommunens VA-nät. En ansökan om gemensamhetsanläggning har ingivits innan årsskiftet 2019. Kommunen har trots det upphävt förordnandet enligt 113 § BL.

P S har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sin talan har han i huvudsak fört fram följande.

Kommunen har inte sagt upp § 113-förordnandet enligt gällande detaljplan och ett antal fastighetsägare har därför före årsskiftet ansökt hos lantmäteriet om upprättande av en gemenskapsanläggning (GA) för att hävda dispositionsrätten till marken innan förordnandet föll. Med hänsyn till § 113-förordnandet skulle samtliga 148 fastigheter betraktats som sakägare. Det går inte att ändra en del av en detaljplan utan att upphäva den gamla planen för dessa områden, vilket inte har skett. Samtliga 148 fastigheter är därför sakägare. Det är ca 50 procent och inte 6 procent såsom kommunen anger som ändras från allmän platsmark till tomtmark. Grönsläppen är inte tillräckliga, särskilt inte i delområde 4. Trafiken kommer att öka avsevärt vilket blir än mer störande och slitande.

K S, M Sa, B P, P S, A K, M St, G S, B A, E V, M V, L A, C N, P-H K har även kommit in med yttrande där de, utöver vad som tidigare anförts, i huvudsak fört fram följande.

Exploatörerna borde åläggas att anlägga en ny väg på deras egen bekostnad för att öka säkerheten. Kommunen anger att rättigheterna enligt förordnandet enligt 113 § BL är tillgodosedda genom vissa rekreationsytor. Dessa ytor ligger på en annan fastighet och kan inte anses ingå i detta ärende. Det pågår en process mellan ägarna till fastigheten 1:22 och stamfastigheten om avvattning från delområde 1. Ärendet prövas av Mark- och miljööverdomstolen. Deras dom måste inväntas innan arbetet med planändringen kan slutföras.

Klagandena har gett in och åberopat handlingar i form av kartor, fotografier och utdrag ur utredning.

D B, ägare till fastigheten X har motsatt sig ändring av nämndens antagande av detaljplanen och inkommit med yttrande där han i huvudsak fört fram följande.

De senaste 20 åren har ett långsiktigt samarbete pågått för att bland annat återskapa strandängar med hjälp av betande djur. Kommunen och fastighetsägaren bevakar att privatisering av allmän plats inte försvårar tillgången till platsen. Det sker ett löpande arbete för att lyfta fram och bevara natursköna platser i området.

Kommunen har sammanfattningsvis lämnat följande yttrande. Vad gäller det s.k. § 113-förordnandet enligt BL så har kommunen bedömt att Stenskar har tillräckligt stora områden för att värna både naturmässiga och socialt rekreativa värden. De rekreationsytor m.m. som finns på platsen kommer inte att påverkas av nu aktuell plan. Det finns en vägförening som sköter de gemensamma vägarna. Därtill finns bryggföreningar och båthus/sjöbodas med servitutsavtal. Rättigheterna som förordnandet avser är således tillgodosedda. Kommunen har hanterat och behandlat frågan såväl i planbeskrivningen som i granskningsutlåtandet. Kommunen har med stöd av lantmätare tagit fram en fastighetsförteckning som undersökt vilka som bedöms vara berörda närboende och de som har rättigheter i området. De som har bedömts vara sakägare har fått ett samrådsbrev/granskningsbrev. Den äldre detaljplanen ersätts på aktuella områden av den nya detaljplanen. Den äldre detaljplanen kommer även i fortsättningen att gälla på övriga området.

För att påverkan på rörligheten inom området ska bli minimal, utformades detaljplanen så att det finns remsor av grönområden intill delar av den föreslagna bebyggelsen. Den föreslagna bebyggelsen är begränsad och kommer därför inte att påverka vägnätet i någon större utsträckning. Dessutom kommer de nytillkommande bostäderna att få en andel i vägföreningen och därmed vara med och bekosta tillkommande belastning på vägnätet. Påverkan på befintliga vatten- och avloppslösningar bedöms vara minimala och hanterbara, vilket även gäller för frågan om dagvattenhantering. Eftersom den beräknade ökningen av dagvatten bedöms vara minimal påverkas frågan om hantering av dagvatten inte av den

pågående rättsprocessen. Det finns också en alternativ lokalisering av dagvattenledningen. Den nya föreslagna bebyggelsen bedöms vara en god komplettering till området och bedöms inte påverka friluftslivets tillgänglighet. Detaljplanen bedöms förenlig med riksintressets syfte.

DOMSKÄL

Domstolens prövningsram

Mark- och miljödomstolen har, inom ramen för detta mål, inte möjlighet att pröva ett yrkande om att förelägga kommunen eller exploatörer att anlägga ny väg. Dessa yrkanden ska därför avvisas.

Begäran om vilandeförklaring m.m.

Mark- och miljödomstolen får besluta att vilandeförklara ett mål om det är av synnerlig vikt för prövningen att en fråga som är föremål för annan rättegång eller behandling i annan ordning först avgörs (se prop. 2015/16:55 s. 30–31, 32 kap. 5 § rättegångsbalken och NJA 2010 s. 609).

Domstolen anser, mot bakgrund av den utredning som finns i målet, att det inte finns skäl att inhämta ett yttrande från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Yrkandet om att inhämta ett sådant yttrande ska därför avslås. Det finns därmed inte heller något skäl att vilandeförklara målet i avvaktan på ett sådant yttrande. Domstolen finner inte heller anledning att vilandeförklara målet i avvaktan på att Mark- och miljödomstolen ska pröva en process mellan ägarna till fastigheten 1:22 och stamfastigheten om avvattning från delområde 1. Dessa yrkanden ska därför avslås.

Utgångspunkter för prövningen

Mark- och miljödomstolen ska vid sin prövning av en överklagad detaljplan endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som annars framgår av omständigheterna, se 13 kap. 17 § PBL. Om domstolen vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska

beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet.

Domstolen kan normalt inte ändra beslutet, utan det kan bara ske om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse.

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (1 kap. 2 § PBL). Bestämmelsen ger kommunen möjlighet att inom förhållandevis vida ramar avgöra hur marken inom den egna kommunen ska disponeras. De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning. Det innebär att domstolens prövning i praktiken ofta stannar vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som de materiella reglerna ger kommunen (se t.ex. MÖD 2013:47 och MÖD 2014:12).

Vid prövningen enligt PBL ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen (2 kap. 1 § PBL). Detaljplanen ska vara utformad med skäligen hänsyn tas till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande (4 kap. 36 § PBL). Planläggning av markområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt (2 kap. 9 § PBL). Vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan (2 kap. 6 § PBL).

Länsstyrelsen kan besluta att överpröva en kommuns beslut att anta en detaljplan (11 kap. 10 § PBL). En överprövning ska göras om kommunens beslut inte är förenligt med de allmänna intressen som anges i bestämmelsen. Det rör sig t.ex. om frågor om ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses, en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs eller om en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till bl.a. risken för

olyckor. Den omständigheten att länsstyrelsen har bedömt att planen är godtagbar i en fråga som länsstyrelsen som regional planmyndighet har att bevaka, innebär många gånger att det inte finns skäl för domstolen att frångå den bedömningen (se MÖD 2014:12 och MÖD 2016:13).

Formella invändningar

Flera av klagandena har invänt att sakägarkretsen bör utvidgas till att omfatta alla de 148–149 fastigheter som omfattas av ett förordnande enligt 113 § BL.

Enligt domstolens mening har det inte framkommit omständigheter som utgör grund för att sakägarkretsen skulle ha innefattat fler sakägare än de kommunen har samrått med (se 5 kap. 11 PBL). Vad klaganden har framfört angående ansökan om gemensamhetsanläggning förändrar inte bedömningen.

Flera av klagandena har även invänt att kommunen inte har tagit sakägarnas yttranden i beaktande under planprocessen.

Av handlingarna i målet framgår att planförslaget har skickats ut för samråd och granskning samt att klagandena har kommit in med yttranden under processen. Planprocessens och särskilt samrådets funktion syftar till att få fram ett bra beslutsunderlag och att ge berörda möjlighet till insyn och påverkan (se 5 kap. 12 § PBL). De synpunkter som har kommit in under samråd och granskning samt de kommentarer och förslag som kommunen haft med anledning av synpunkterna ska redovisas (se 5 kap. 17 och 23 §§ PBL). Kommunen har däremot ingen skyldighet att anpassa detaljplanen efter de synpunkter som kommer in.

Domstolen gör bedömningen att kommunen på ett tillräckligt tydligt sätt har redovisat och bemött de synpunkter som har getts in av klagandena under planprocessen. Domstolen finner vidare att det underlag och de utredningar som har legat till grund för beslutet att anta detaljplanen varit tillräckliga för ett slutligt ställningstagande i frågan. Vad klagandena framfört om bristfälliga eller missvisande planhandlingar medför inte någon annan bedömning.

Att det i planbeskrivningen inte uttryckligen anges att den äldre detaljplanen upphävs på de områden som omfattas av den nya detaljplanen utgör inte grund för att upphäva detaljplanen. Det har inte heller i övrigt framkommit några skäl att upphäva detaljplanen på formell grund.

Mot den anförda bakgrunden finner domstolen att aktuellt planärende har handlagts på ett formellt riktigt sätt. Något skäl att upphäva detaljplanen på formell grund föreligger därmed inte.

Prövning av övriga invändningar

Förordnande enligt 113 § BL och ansökan om gemensamhetsanläggning

Flera av klagandena har framfört att kommunen inte har rätt att anta den aktuella detaljplanen eftersom det finns ett förordnande enligt 113 § BL och eftersom en ansökan om gemensamhetsanläggning har skickats in till lantmäteriet före årsskiftet 2019.

Enligt 4 kap. 36 § PBL ska detaljplanen vara utformad med skälig hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande.

Enligt 17 kap. 19 § den äldre plan och bygglagen (1987:10), ÄPBL, ska förordnande enligt 113 § BL, om skyldighet att avstå eller upplåta mark, gälla som förordnande enligt 6 kap. 19 § ÄPBL. Genom lag om ändring av plan- och bygglagen (2014:900), togs bestämmelserna om sådant förordnande bort. Enligt punkterna 19 och 20 i övergångsbestämmelserna till PBL ska förordnandena, i fall då genomförandetiden för en detaljplan har gått ut, upphöra att gälla efter utgången av år 2018. Om en förrättning enligt fastighetsbildningslagen (1970:988) eller anläggningslagen (1973:1149) eller ett mål om inlösen enligt 6 kap. 17 § eller 14 kap. 1 § i ÄPBL eller motsvarande äldre bestämmelser pågår när förordnandet ska

upphöra att gälla, ska förordnandet att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme fortsätta att gälla till dess att målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Frågan om att upphäva de aktuella förordnandena diskuterades i prop. 2013/14:126. Lantmäteriet hade uppmärksammat att regeringen i flera avgöranden utvecklat en praxis som innebar att förordnanden enligt 113 § BL alltmer kommit att betraktats som en ännu gällande rätt till allmänna platser som gäller till förmån för fastighetsägarna mer allmänt inom planområdet och som dessutom är en så stark rättighet att den i sig kan påverka intresseavvägningen vid en planändring. Lantmäteriet ifrågasatte om avsikten med ett sådant förordnande från början var att en rättighet skulle uppstå redan i och med själva beslutet om ett förordnande. Enligt lantmäteriet finns det saker som talar för att förordnandet enbart bör ses som en skyldighet för markägaren att avstå mark utan ersättning när den behöver tas i anspråk av den tilltänkte huvudmannen. (se Lantmäteriets LMV-rapport 2011:1 s. 46 f.). Lantmäteriet menade att den ursprungliga avsikten med förordnandena var rent ekonomisk och av övergående natur samt att förordnandet spelat ut sin roll i och med att marken tagits i anspråk av huvudmannen. I ovan nämnda proposition framgår att regeringen delade lantmäteriets uppfattning att de s.k. exploatörsbestämmelserna ska ses som renodlade ersättningsbestämmelser (se prop. 2013/14:126 s. 167 f.).

Regeringen konstaterade samtidigt att det kunde finnas ett behov av att fastighetsägare som på olika sätt är berörda av beslut enligt exploatörsbestämmelserna vid en utfasning av besluten skulle ges rimliga chanser att tillförsäkra sig långsiktigt trygga fastighetsrättsliga förhållanden och att detta borde ske utan att de ska drabbas av onödiga kostnader. Vidare konstaterades att det kunde finnas flera omständigheter som kunde förklara varför besluten inte tidigare hade effektuerats genom fastighetsrättsliga åtgärder, t.ex. att några problem i fastighetsrättsligt eller nyttjandemässigt avseende inte har uppkommit. (se prop. 2013/14:126 s. 172 f.)

Enligt domstolens mening kan ett förordnande enligt 113 § BL i sig inte innebära en rättighet till marken. Förordandet får förstås på så sätt att markägaren är skyldig att avstå mark utan ersättning först när marken behöver tas i anspråk (jfr MÖD 2014:6). I nu aktuellt fall har några av klagandena anfört att de skickat in en ansökan om gemensamhetsanläggning för att hävda dispositionsrätt till marken. De har vidare lyft fram att det är ca 50 procent av den allmänna platsmarken som kommer ändras till tomtmark. Kommunen har å sin sida bl.a. angett att Stenskär har tillräckligt stora områden för att värna både naturmässiga och socialt rekreativa värden samt att de rättigheter som förordandet avser är tillgodosedda.

Med beaktande av det som lyfts fram av kommunen anser domstolen, vid den skälighetsbedömning som ska göras enligt 4 kap. 36 § PBL, att det som framkommit om ansökan om gemensamhetsanläggning och förordnandet enligt 113 § BL inte utgör tillräckliga skäl för att upphäva den aktuella detaljplanen. Enligt domstolens mening har kommunen tagit erforderlig hänsyn till förordnandet enligt 113 § BL. Det har inte heller framkommit att kommunen brustit i handläggningen av frågan på ett sådant sätt att det av den anledningen finns skäl att upphäva planen.

Riksintresse m.m.

De aktuella områdena ligger inom kustområdet från Arkösund till Forsmark och är ett kustområde som är av riksintresse enligt 4 kap. 1 och 4 §§ miljöbalken.

Länsstyrelsen har i detta fall beslutat att inte överpröva beslutet att anta detaljplanen. Det innebär att länsstyrelsen i sin roll som regional planmyndighet bl.a. har funnit att planbeslutet inte innebär någon påtaglig skada på riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken. Mark- och miljödomstolen, som särskilt beaktar att de föreslagna fastigheterna är placerade inom eller i anslutning till ett befintligt bebyggelseområde, finner inte skäl att frångå länsstyrelsens bedömning i detta fall.

I den gällande detaljplanen är det aktuella planområdet utpekad som allmän plats, park eller skogsbruk. Trots att tillgången till naturområden är av särskilt stor betydelse och det är av stor vikt att hänsyn tas till behovet av att behålla grönytor

bedömer mark- och miljödomstolen att det finns flera alternativa rekreationsytor inom skäligt avstånd i aktuellt område. Det saknas därför skäl att upphäva detaljplanen till följd av försämrade rekreationsmöjligheter och minskning av den allmänna platsmarken. Vad klagandena anfört i denna del medför inte någon annan bedömning.

Det har också framförts invändningar om att passager ner till vattnet täpps igen i och med detaljplanen. Domstolen kan dock konstatera att merparten av den allmänna platsmarken även fortsättningsvis kommer att vara allmän platsmark och att det i den nya planen tagits hänsyn till att det alltjämt ska finnas passage ner till vattnet. Domstolen anser att kommunen tillgodosett passagemöjligheterna trots viss förtätning av planområdet.

Vad gäller planens påverkan på miljön anser domstolen att den naturvärdesinventering som kommunen har genomfört får anses tillräcklig. Den aktuella planen tar bl.a. hänsyn till påverkan av gamla tallar inom området genom en bestämmelse om att träd med en stamdiameter överstigande 15 cm en meter över marknivån inte får fällas utan särskilt tillstånd. Det har inte heller i övrigt framkommit att naturvärdena på den aktuella platsen är så höga och påverkas i sådan grad att de utgör hinder mot planerad bebyggelse. Det finns därför inte skäl att upphäva planen på denna grund.

Säkerhets- och trafikfrågor samt vattenutredning m.m.

Flera av klagandena har anfört brister som är hänförliga till infrastrukturen i området och att det befintliga vägnätet är av enkel standard. Synpunkterna rör främst brandrisker, särskilt mot bakgrund av ökad trafikgenomströmning i allmänhet och tung trafik under den planerade byggnadsperioden i synnerhet. Flera av klagandena har dessutom anfört att en vattenutredning behöver företas och att det föreligger risk för saltvatteninträngning. Invändningar har också kommit angående dagvattenhanteringen och om hantering av avlopp och dränering.

Vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bl.a. människors hälsa och säkerhet, möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp och förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar och risken för olyckor (2 kap. 5 § PBL).

Av 2 kap 6 § PBL framgår vidare att vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl.a. skydd mot uppkomst och spridning av brand, mot trafikolyckor och andra olyckshändelser samt med hänsyn till trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö.

Planläggning av mark och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk får inte heller ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt (2 kap. 9 § PBL)

Vad gäller invändningarna om att en vattenutredning behöver företas och att det föreligger risk för saltvatteninträngning, konstaterar domstolen att kommunen låtit utföra en utredning som visat att det föreligger problem med saltvatteninträngning men att beräkningar visar att vattentillgången och nybildningen av grundvatten inom området räcker för nuvarande och tillkommande bebyggelse. Vidare framhålls att det är av stor betydelse att tillkommande brunnar inte görs för djupa och att det är väsentligt att den begränsade vattentillgången och risk för salt grundvatten beaktas vid val av sanitetsutrustning. Även frågan om hantering av dagvatten har utretts. I planbeskrivningen lyfts bl.a. fram att dagvattensituationen för Stenskärområdet som helhet inte kommer förändras nämnvärt och att det finns lösningar för att ta hand om dagvattnet. Frågan om avlopp har också utretts och kommunen har bl.a. pekat på flera alternativa tekniska lösningar. Den utredning som har presenterats är tillräcklig. Det saknas skäl att göra någon annan bedömning än den som kommunen har gjort. Den planerade bebyggelsen kan inte anses olämplig. Planen kan därför inte heller hävas på denna grund.

Som domstolen redogjort för ovan har länsstyrelsen beslutat att inte överpröva beslutet att anta detaljplanen, vilket innebär att länsstyrelsen i sin roll som regional planmyndighet bl.a. har funnit att planbeslutet inte innebär att bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till bl.a. risken för olyckor. Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att frångå länsstyrelsens bedömning i detta fall och vill därutöver framhålla följande.

Mark- och miljödomstolen bedömer efter genomgång av handlingarna i målet att frågorna om bl.a. säkerhet och trafik är tillräckligt väl utredda i planprocessen. Kommunen har bl.a. hämtat in yttrande från Uppsala brandförsvaret, vilka inte haft något att erinra. Utredningen visar inte annat än att lokaliseringen av den tillkommande byggnationen är lämplig med hänsyn till skydd mot uppkomst och spridning av brand, människors hälsa och säkerhet, trafiksituationen samt risken för olyckor. Vad som anförts i överklagandena i dessa delar utgör alltså inte skäl att upphäva detaljplanen.

Vidare kan konstateras att detaljplanen kommer att medföra påverkan på omgivningen som även i övrigt kan innebära olägenheter. Dessa kan dock inte anses vara betydande i den mening som avses i 2 kap. 9 § PBL. Sammanfattningsvis utgör vad klagandena anför i dessa delar inte tillräckliga skäl för att upphäva planen.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har kommunen handlagt planärendet på ett formellt riktigt sätt och hållit sig inom det handlingsutrymme som kommunen har vid detaljplaneläggning. Vad klagandena har anført utgör, vid en avvägning mellan deras enskilda intressen och de intressen som planen syftar till att tillgodose, inte tillräckliga skäl för att upphäva antagandebeslutet. Det har inte heller i övrigt framkommit något som utgör skäl att upphäva beslutet. Ett genomförande av detaljplanen kan vidare inte anses medföra sådana olägenheter för klagandena att beslutet om detaljplanen ska upphävas. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD- 02)

Överklagande senast den 20 november 2019.

Camilla Lindell

Maria Bergqvist

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Camilla Lindell, ordförande, och tekniska rådet Maria Bergqvist. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Gustafsson.